

1. Patrijzenproject WBE “West-Twente”

1.1. Aanleiding

Sinds de jaren zeventig is de patrijzenstand landelijk met ruim 95% afgenomen. Binnen het werkgebied van WBE “West-Twente” zal dat niet veel anders zijn. WBE “West-Twente” wil daar verandering in brengen en wil vanaf 2014 extra aandacht besteden aan het patrijs. Naast het uitvoeren van beheermaatregelen willen we ook meer inzicht krijgen in de mogelijke oorzaken van die achteruitgang.

1.2. Waar zitten de patrijzen?

Waar zitten patrijzen en hoeveel? Wat zijn de kenmerken van die plekken? Met een gerichte inventarisatie hopen we zoveel mogelijk gegevens over het patrijs te verzamelen. Want het heeft geen zin om maatregelen te treffen voor het patrijs als deze er (nog) niet zit. De inventarisatiegegevens worden vervolgens gebruikt om een selectie te maken van maatregelen die binnen onze WBE het meest kansrijk zijn om de achteruitgang van het patrijs een halt toe te roepen.

1.3. Meten = weten

De inventarisatie vindt plaats door middel van een enquête en populatietellingen. De enquête gaat vooral over het grondgebruik binnen uw jachtveld. De populatietellingen vinden plaats door minimaal twee tellingen uit te voeren. Dat doen we op basis van de methode die SOVON en de Vogelbescherming in het kader van het jaar van de patrijs hebben ontwikkeld. De tellingen zijn van 15 februari tot 31 maart 2015 en in de hele maand september 2015.

Elke jachtcombinatie krijgt daarom een enquêteformulier, een handleiding voor de populatietelling en een enquêteformulier voor de populatietellingen met bijbehorende toelichting toegestuurd. Deze treft u verderop aan. Over de eerste verplichte telling wordt u tijdig geïnformeerd.

1.4. Resultaten

Uit de enquête en uit de tellingen zal blijken waar zich de patrijzen ophouden. Deze locaties noemen we de kernleefgebieden. In de kernleefgebieden worden biotoopverbeterende maatregelen uitgevoerd om de aanwezige patrijzen te behouden en om een goede uitgangssituatie te maken waarin ook de jongen groot kunnen worden.

Tussen de kernleefgebieden zullen op termijn ook biotoopverbeterende maatregelen getroffen worden om uitwisseling van patrijzen onderling eenvoudiger mogelijk te maken. Hierdoor kan er bloedverversing plaatsvinden wat de kwetsbaarheid van het patrijs vermindert.

1.5. Groene dooradering

Uiteindelijk doel is een netwerk (Groene dooradering) binnen het werkgebied van WBE "West-Twente" aan te leggen waardoor het patrijs als karakteristiek soort voor de WBE behouden blijft. Naast het patrijs zullen ook diersoorten als kwartel, geelgors, fazant, graspieper, gele en witte kwikstaart, veldleeuwerik, grauwe gors, kneu, kerkuil en torenvalk en dagvlinders, bijen en zweefvliegen van de biotoopverbeterende maatregelen

profiteren alsook broodnodige (on)kruiden en grassen (kamille, melganzevoet, varkensgras, hennepnetel en straatgras) die als voedselbron voor het patrijs fungeren.

Meer informatie? Op <https://www.sovon.nl/nl/content/jaar-van-de-patrijs> kunt u veel interessante informatie over het patrijs vinden.

1.6. Mitsen en maren

Het succes van het Patrijzenproject is afhankelijk van enkele factoren. Allereerst wordt van u verwacht dat u meewerkt aan de telling, dat is onze basis. En als de basis niet goed is, wordt het Patrijzenproject geen succes.

Ten tweede is fondswerving van belang. Want een vergoeding voor alternatief grondgebruik (ruige grasstroken, natuurlijke akkerranden, stroken met gewassen die niet geoogst worden) zal in de meeste gevallen nodig zijn om een grondgebruiker enthousiast te krijgen. Ook eventueel zaadgoed zal aangeschaft en ingezaaid moeten worden.

Het WBE-bestuur zal zich dit jaar (2015) actief inzetten voor fondswerving en sponsoring voor het Patrijzenproject zodat we in 2016, met de telresultaten van 2014 en 2015 in de hand, daadwerkelijk aan de slag kunnen. Maar nogmaals, eerst zullen we met z'n allen een goede basis creëren en dat is de populatietelling waarover u hierna meer kunt lezen.

1.7. Kennis delen

Heeft u zelf ervaring met biotoopverbetering? Heeft u tips of advies over biotoopverbetering in het algemeen en voor het patrijs in het bijzonder? Of heeft u vragen? Laat het ons weten! De Biotoopcommissie heeft de wijsheid niet in pacht en kan uw hulp (kennis en uitvoering) goed gebruiken.

Een voorbeeld: plukken rabarber in het veld schijnen positief te zijn voor o.a. het patrijs. Deze informatie komt van de heer Rik Schoon, maar ook op de website van WBE Susteren/Graetheide wordt rabarber voor biotoopverbetering genoemd. Dit soort maatregelen zijn praktisch, eenvoudig en goedkoop maar vooral nuttig.

2. Handleiding populatietelling patrijs

2.1. Inleiding

Het doel van de populatietellingen van patrijzen is niet alleen het bepalen van het vóórkomen en de aantallen, maar ook van de overleving en jongenproductie. Bij het patrijs is

dit goed mogelijk omdat ze gedurende het hele jaar binnen een gebied van enkele hectaren blijven. De kans is dus klein dat individuen zich over grote afstanden verplaatsen. Door een vergelijking tussen de aantallen aan het begin van het broedseizoen met de aantallen in de nazomer, is niet alleen de overleving van volwassen vogels te schatten, maar ook de jongenproductie. Door de aantallen, overleving en jongenproductie te koppelen aan biotoopkenmerken (leefomgeving) ter plekke, wordt inzicht verkregen in het belang van de verschillende biotoopkenmerken voor een gezonde populatie. Deze informatie verschaft inzicht over welke maatregelen we kunnen nemen

om de biotoop (het leefgebied) voor patrijzen te optimaliseren. In deze handleiding wordt beschreven hoe de populatietellingen dienen te worden uitgevoerd.

2.2. Opzet tellingen

2.2.1. Telgebied

De populatietellingen zijn gebiedstellingen. Een gebied is in dit geval uw jachtveld. Dit betekent dat het jachtveld systematisch wordt afgezocht. Daarbij kan het voorkomen dat zich in uw jachtveld geen patrijzen bevinden. *Ook dit is belangrijke informatie, en dient dus te worden doorgegeven* (zie ook het kader).

Bij de selectie van een telgebied is het belangrijk dat het gebied niet te klein is. Dit om effecten van verplaatsingen te minimaliseren en de kans op dubbeltellingen te voorkomen. Het telgebied mag echter ook niet te groot zijn, aangezien het gehele telgebied binnen twee uur geteld dient te worden. Het gebied mag dan ook niet kleiner zijn dan 25 ha en niet groter dan 200 ha. Is uw jachtveld bijvoorbeeld 400 ha, dan vormt u twee telgroepen die ieder 200 ha inventariseren.

Belang nulwaarnemingen

Binnen deze inventarisatie wordt een telgebied systematisch afgezocht op patrijzen.

Wanneer tijdens één of meerdere bezoeken geen patrijzen worden waargenomen dient dit ook te worden doorgegeven. Zo komen behalve positieve gegevens (telgebieden waar patrijzen voorkomen) ook negatieve gegevens (de zogenaamde nulwaarnemingen) binnen. Zonder nulwaarnemingen worden aantallen overschat en kan geen vergelijking gemaakt worden tussen gebieden waar wel en geen patrijzen voorkomen.

Nulwaarnemingen zijn daarom van essentieel belang om goed onderbouwde uitspraken te kunnen doen.

2.2.2. Telperiodes

Er kan in drie verschillende periodes worden geteld:

Voorjaar: 15 februari – 31 maart [verplicht]

Nazomer: 1 – 30 september [verplicht]

Winter: 1 december – 1 februari [wenselijk]

2.2.2.1. Voorjaar

Om een goede inschatting te kunnen maken van de aantallen paren kan het beste in het voorjaar geteld worden. De patrijzen zijn dan net gepaard en de roepactiviteit is in die periode het grootst. Daarnaast is het gewas nog kort, wat de zichtbaarheid vergroot.

Voor een goede populatietelling is het dan ook verplicht minimaal eenmaal in de voorjaarsperiode te tellen. De Biotoopcommissie zal met een datumvoorstel komen waarop elk jachtveld dient te tellen.

Daarnaast kunnen in dezelfde periode één of meerdere extra basistellingen worden uitgevoerd, om de waarneemkans verder te vergroten. Zeker in onoverzichtelijke gebieden

worden extra tellingen aangeraden.

Voer een eventuele extra telling bij voorkeur uit binnen 10 dagen na de verplichte telling,

zodat de kans groot is dat de patrijzen zich nog in exact hetzelfde gebied bevinden.

2.2.2.2. Nazomer

In de nazomer kunnen paren met jongen worden waargenomen. Door ook in deze periode te tellen kan een inschatting worden gemaakt van de jongenproductie in het gebied. Bovendien is dan een vergelijking mogelijk met de aantallen paren die in het voorjaar zijn geteld. Omdat patrijzen zich slechts over kleine afstanden verplaatsen (binnen enkele hectaren), kan met deze vergelijking een inschatting worden gemaakt van de overleving van patrijzen tijdens het broedseizoen. Wanneer vervolgens weer in het daaropvolgende jaar in het voorjaar wordt geteld kan ook de winteroverleving worden bepaald. Het is daarom verplicht om naast de voorjaarstelling minimaal één telling in de nazomerperiode *uit te voeren*. **De Biotoopcommissie zal met een datumvoorstel komen waarop elk jachtveld dient te tellen.**

Een probleem in de nazomer kan zijn dat de vogels moeilijk zichtbaar zijn, doordat de vegetatie hoog is. Probeer daarom zoveel mogelijk na de oogst te tellen. Daarnaast is het raadzaam in de nazomerperiode één of meerdere extra basistellingen uit te voeren, om de waarneemkans verder te vergroten.

Voer ook hier een eventuele extra telling bij voorkeur uit binnen 10 dagen na de verplichte telling.

2.2.2.3. Winter

In de winter komen patrijzen meestal in groepen voor van één of enkele families. Zeker als er sneeuw ligt, maakt dit het makkelijk om de patrijzen waar te nemen en te tellen. Eén of meerdere basistellingen in de winterperiode, bij voorkeur met sneeuw, zijn daarom een mooie aanvulling op de eerdere tellingen, om het verloop in aantallen nog beter te kunnen bepalen. Een wintertelling is niet verplicht, maar kan nuttige extra informatie opleveren.

3. Telmethode

3.1. Basistellingen

Zoek vanaf wegen of paden elk perceel in zijn geheel af met de kijker of telescoop. Maak bij onoverzichtelijke percelen of bij te grote afstanden tussen wegen af en toe een insteek, na toestemming van de grondeigenaar of -gebruiker. Tel tot twee uur na zonsopkomst of vanaf twee uur voor zonsondergang, bij voorkeur met droog en windstil weer en goed zicht, omdat patrijzen dan het meest actief zijn en dus het beste waar te nemen. Teken waarnemingen in op uw jachtveldkaart, en noteer daarbij alle perceelkenmerken. Maak daarbij onderscheid tussen man, vrouw en jong voor zover deze van elkaar te onderscheiden zijn.

4. Enquête Biotoopverbeteringsproject voor het Patrijs

4.1. De enquête

Zoals in hoofdstuk 1 is aangegeven is de populatietelling de basis voor het doen slagen van het patrijzenproject. Aan u het verzoek deze enquête serieus uit te voeren en in te vullen als

de Biotoopcommissie de teldatum of –data heeft doorgegeven. Voor het vergroten van de betrouwbaarheid van de telling adviseren wij u meerdere tellingen uit te voeren, zoals ook wordt voorgesteld in hoofdstuk 2. Vul daarom de datum van de teldatum in alsook het formuliernummer (formuliernummer 2 = telling 2).

Bij elke telling hoort ook een aparte kaart. Nummer daarom ook de kaart van uw jachtveld die hoort bij de telling (kaartnummer 2 = telling 2). Uiteraard mag u net zoveel tellingen uitvoeren als u wilt.

Als bijlage bij deze informatie treft u de Enquête Biotoopverbeteringsproject voor het Patrijs aan, evenals een toelichting hierop. In deze enquête heeft u verschillende keuzes voor het bepalen van de perceelkenmerken van het perceel waar het patrijs wordt waargenomen.

Van alle waarnemingen dient per keuzemogelijkheid (Leefgebied, Gewastype, Kruidenrijkdom, Groenbemester, Faunarand, Heg, Beheersituatie) steeds één keuze gemaakt te worden. Bij meerdere mogelijkheden kiest u voor de meest voor de hand liggende keuze. Bijvoorbeeld: vul bij Faunarand en Heg 'ja' in als de waarneming op een perceel is met een faunarand of heg. Voer bij de categorie 'overig' bij gewastype ook in om welk type het gaat (bijvoorbeeld gewastype 'Overig, nl boomgaard'). Een toelichting op de verschillende keuzemogelijkheden is bij de enquête bijgevoegd.

Na invulling van de enquête en de jachtveldkaart kunt u deze sturen naar:

WBE "West-Twente"

T.a.v. de Biotoopcommissie

Postbus 377

7460 AJ Rijssen

Uiteraard mag het ook digitaal: info@wbewest-twente.nl